

величина якого, згідно (3), визначатиметься рівнем ризикованості окремих складових потенціалу KN_i, \dots, KN_i та значеннями їх ваги W_i .

Отже, запропонований методичний підхід для здійснення оцінки та управління конкурентним ризиком підприємств дозволяє більш повно дослідити всі можливі ризики, що можуть виникнути у процесі управління конкурентоспроможністю підприємства, своєчасно та цілеспрямовано прийняти відповідні управлінські рішення, щоб їх недопустити або ж мінімізувати, а при необхідності внести певні зміни у траєкторію розвитку підприємства. Перевагами наведеного підходу можна вважати те, що при його реалізації застосовуються виключно статистична інформація про результати та потенціал підприємств в конкуренції, а це дозволяє підвищити об'єктивність процесу оцінки та знизити ймовірність викривлення її результатів.

Використані джерела

1. Діденко Є. О. Модель управління конкурентоспроможністю підприємства. *Ефективна економіка*, 2017. № 5. Режим доступу: <http://er.knutd.com.ua>
2. Донець Л.І. Економічні ризики і методи їх вимірювання: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
3. Смирнов Є.М. Методичний підхід до кількісного обґрунтування стратегії управління конкурентоспроможністю торговельного підприємства. *Торгівля і ринок України*: темат. зб. наук. праць. Донецьк. 2010. Вип. 30.

Наталія КРИВОКУЛЬСЬКА

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ТНЕУ

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ РЕГІОНУ ЯК СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ

Питання інституціонального аналізу менеджменту поведінки з твердими побутовими відходами (ТПВ) регіону вимагає з'ясування змісту поняття «інституціоналізація».

Інституціоналізація розглядається як важлива частина процесу модернізації соціальних систем, суспільних відносин. Термін «інституціоналізація» увійшов у вжиток політичної сфери і відображає явища, пов'язані зі створенням та організацією державних установ або окремих органів, відповідальних за вироблення і здійснення політики [1].

У своїй науковій праці В.Трошинський наводить ключові соціальні потреби, які породжують процеси інституціоналізації: потреба комунікації (мова, освіта, зв'язок, транспорт); потреба у виробництві продуктів і послуг;

потреба в розподілі благ і привілеїв; потреба безпеки громадян, захисту їх життя і благополуччя; потреба у підтримці системи нерівності (розміщення соціальних груп за позиціями, статусами тощо); потреба в соціальному контролі за поведінкою членів суспільства (релігія, мораль, право) [2].

Система природоохоронної діяльності, зокрема, система менеджменту поводження з ТПВ регіону, прямо стосується трьох сфер, які «запускають» процеси інституціоналізації: потреба у виробництві продуктів і послуг; потреба безпеки громадян, захисту їх життя і благополуччя; потреба в соціальному контролі за поведінкою членів суспільства.

Через те, що більшість сучасних проблем функціонування та розвитку соціальних систем в тому числі, системи менеджменту поводження з ТПВ регіону, мають інституціональне походження, постає необхідність застосування інституціонального підходу, який «здатен найбільш повно забезпечити вивчення соціальної системи в її безпосередньому взаємозв'язку з іншими підсистемами суспільства... Інституціональний підхід має потенційно високу спроможність до ґрунтовного дослідження та всебічного аналізу соціальних систем як об'єктів державного управління. Інституціоналізм як методологічна основа створює умови для активізації різноманітних міждисциплінарних досліджень соціальних систем, забезпечує відстеження інституціональних кількісно-якісних і сутнісних змін та перетворень різних соціальних інститутів, аналіз інституціональних факторів – сукупності фундаментальних історичних передумов, політичних, економічних, правових, соціальних та духовних (культурних) правил і норм, які визначають рамкові умови функціонування та розвитку соціальних систем як об'єктів державного управління» [3].

Система природоохоронної діяльності, зокрема, система менеджменту поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) регіону, є соціальною системою (також і еколого-економічною), а відтак, має інституціональне походження і припускає застосування інституціонального підходу. Опіраючись на те, що інституціональний підхід забезпечує вивчення соціальної системи в її безпосередньому взаємозв'язку з іншими підсистемами суспільства, вкажемо на наступне.

Система менеджменту поводження з ТПВ в Тернопільському регіоні є цілісністю, яка охоплює суб'єктів і об'єкт діяльності щодо поводження з твердими побутовими відходами, та використовувані суб'єктами інструменти впливу. Об'єктом є процес поводження з ТПВ у Тернопільському регіоні. Суб'єктами в системі менеджменту поводження з ТПВ на рівні Тернопільського регіону є: державні органи (здійснюють регулювання, контроль, дозвільну діяльність); місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування; комунальні підприємства; приватний сектор

економіки регіону; споживачі послуг (громадяни, підприємства); громадський сектор економіки регіону (громадські утворення тощо).

Отже, система менеджменту поводження з ТПВ в Тернопільському регіоні є синтезом діяльності і регулюючих впливів таких підсистем: державного регулювання (на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях); громадського регулювання; регулювання з боку суб'єктів господарювання; інституціонального регулювання з боку інституцій ринкової інфраструктури. У системі менеджменту поводження з ТПВ в Тернопільському регіоні найбільш розвиненими є підсистеми: державного регулювання (на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях). Суб'єкти регулювання у рамках цих систем використовують відповідні методи та інструменти впливу.

В Тернопільській області органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері благоустрою, поводження з відходами є управління житлово-комунального господарства та енергозбереження Тернопільської обласної державної адміністрації. Його діяльність врегульовується Положенням про Управління, а основним завданням є забезпечення реалізації державної політики у галузі житлово-комунального господарства, а саме: у сфері житлової політики, благоустрою населених пунктів, теплопостачання, питної води та питного водопостачання, енергоефективності та енергозбереження.

Рівень охоплення населення Тернопільської області послугами щодо поводження з твердими побутовими відходами становить 67% (або 204 населених пункти). У селах санітарне очищення майже не організоване, до збирання та вивезення відходів не залучаються підприємства, що надають такі послуги. Населення самостійно вивозить відходи на сільські звалища, які знаходяться у природних рельєфних утвореннях – балках, ярах, долинах річок... У Тернопільській області щороку утворюється близько 900 тис. куб. метрів (300 тис. тонн) твердих побутових відходів, для захоронення яких функціонує близько 740 сміттєзвалищ (з них 32 комунальних, в містах і селищах), загальною площею понад 150 га. Обсяг захоронених відходів на сміттєзвалищах області відповідно до звітності №1-ТПВ «Звіт про поводження з твердими побутовими відходами» в Тернопільській області за 2018 рік становив 22,2 млн куб. метрів [4].

Станом на 2020 рік роздільне збирання ТПВ здійснюється у 198 населених пунктах Тернопільської області, що складає 18,7% від їх загальної кількості. Найбільша кількість населених пунктів, де запроваджене роздільне збирання ТПВ, знаходиться у Заліщицькому районі (46 населених пунктів із 55). На противагу цьому, у Бережанському та Підгаєцькому районах взагалі не впроваджено роздільної системи збирання відходів.

У системі методів та інструментів поводження з твердими побутовими

відходами в регіонах України, в тому числі, Тернопільського регіону, інструменти економічного стимулювання застосовуються недостатньо, оскільки вони не підкріплені нормативно-правовими актами прямої дії. У той же час, аналіз зарубіжного досвіду свідчить про дієвість способів заохочення роздільного збирання ТПВ. Будь-який механізм ефективно працює тільки за умови, коли є повне взаєморозуміння і зацікавленість всіх сторін. Для цього у зарубіжних країнах використовуються такі інструменти: амортизаційна політика; пільгове оподаткування і кредитування тощо.

Актуальним на сьогодні є питання реалізації проектів по створенню сміттесортувальних комплексів у населених пунктах (метод сортування відходів). Однак, зважаючи на високу екологічну, соціальну та економічну значимість подібних проектів місцеві органи влади мають надавати інституційну, організаційну та інформаційну підтримку.

Використані джерела

1. Лазор О. Д. Теоретико-методологічна основа інституту публічної самоврядної влади. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du/2010_2/files/DU210_32.pdf
2. Трошинський В. Соціальний розвиток : опорний конспект навчальної дисципліни. В.Трошинський, О.Петроє, І.Горєєс. К. : НАДУ, 2008. 192 с.
3. Петроє О. Інституціональний підхід як методологічна основа дослідження та аналізу соціальних систем у державному управлінні. URL: [irbis-nbu.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbu > cgibis_64 > znpnadu_20..](http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgibis_64?znpnadu_20..)
4. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у 2018 році. URL: http://ecoternopil.gov.ua/images/Stan_dovkillya/reg_dopovid_2018.pdf

Жанна КРИСЬКО

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу THEU

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

У сучасному світі основу успішного функціонування організацій складають: знання, своєчасне позбавлення від комунікативних бар'єрів в колективі, розвиток культури ділового спілкування та комунікаційного процесу в цілому. Як відомо, одним з головних ресурсів в системі управління виступає безпосередньо інформація. Тому, нині життєдіяльність організації залежить від ефективності комунікаційних взаємодій [1].

Комунікація розглядається як процес, під час якого відправник повідомлення передає свої думки та знання одержувачу, зробивши інформацію зрозумілою і корисною для нього. Однак, це не завжди спрацьовує, оскільки комунікаційному процесу перешкоджає чимало факторів (бар'єрів).